

Pri oltári slúžte Pánovi
(prírucka pre miništrantov)

Úvod

Od počiatku kresťanstva bola zverovaná služba pri oltári zbožným chlapcom i dospelým mužom. Miništrovanie je úloha vznešená, ale aj zodpovedná. Miništrant je veľmi dôležitou osobou pri bohoslužbách. Je spojkou medzi kňazom a veriacimi. Jeho služba je službou kráľovskou, veď „Bohu slúžiť, znamená panovať“.

I medzi svätými je veľa tých, ktorý v mladosti miništrovali. Je to napríklad sv. Tarczcius, ktorý bol ubitý k smrti v Ríme okolo r. 200, keď niesol Eucharistiu kresťanom, ktorý boli počas prenasledovania Cirkvi odsúdení k smrti. Sv. Dominik Savio bol zbožný chlapec, ktorého vychovával sv. Ján Bosko. Spolu so sv. Tarczciom sú patrónmi miništrantov.

Táto príručka nechce byť „podrobný návod na správne miništrovanie“, ale má za cieľ priblížiť službu pri oltári, pomôcť ju ľahšie pochopiť a tým i hlbšie prežívať rôzne liturgické úkony.

1. Teoretická časť

1.1. Cirkev

Cirkev je hierarchicky usporiadaná spoločnosť kresťanov katolíkov, ktorú založil Ježiš Kristus. Všetci, ktorí do nej patria, majú rovnakú dôstojnosť, rovnaké poslanie čiže napomáhať spásu duší, čo je najvyšším zákonom Cirkvi. Pritom však nie všetci spolupracujú na základe rovnakej funkcie, ale v rozdielnosti úradov a služieb.

Ježiš Kristus založil Cirkev postupne. Ukazoval ľuďom cestu do neba, zjavoval im pravdu a svojou vykupiteľskou smrťou získal ľuďom nadprirodzený život a poslal im Ducha Svätého, aby do ich duší vlieval nadprirodzený život.

Spoločenstvo ľudí, ktorí uverili Ježišovi Kristovi sa nazýva „ľuďom božím“, „Kráľovstvom božím“ alebo Cirkvou. Jedna časť „Božieho ľudu“ sa už nachádza v sláve Božej a nazývame ju - *Cirkev oslávená*. Iná časť „ľudu božieho“ sa dnes nachádza v očistci - *Cirkev trpiaca*. Ďalšia časť „Božieho ľudu“ putuje na tomto svete k nebeskej sláve - *Cirkev putujúca*. Je to vlastne spoločnosť na zemi žijúcich ľudí, ktorí sú: pokrstení, veria učeniu Ježiša Krista a uznávajú za svoju viditeľnú duchovnú hlavu *rímskeho pápeža*.

1.1.1. Členenie Cirkvi

Rímskokatolícka Cirkev sa člení na menšie celky: provincie, diecézy a farnosti.

Cirkevná provincia - je zoskupenie susediacich diecéz s vymedzeným určeným územím (spravidla hranice štátu). Cirkevné provincie ustanovuje a ruší jedine rímsky veľkňaz. Na čele cirkevnej provincie stojí metropolita.

Diecéza - časť božieho ľudu, ktorý je zverený pastoračnej starostlivosti biskupa a kňaza. Je územne presne ohraničená. Býva zriadená iba najvyššou cirkevnou vrchnosťou a tou je Svätá stolica. Je rozdelená na farnosti, ktoré sa môžu spojiť do dekanátu.

Dekanát - je územná časť, ktorú tvorí viac farností, ale je menšia ako diecéza.

Farnosť - je základnou „bunkou“ diecézy. Je to určité spoločenstvo veriacich natrvalo ustanovené v diecéze. Pastoračná starostlivosť oň je diecéznym biskupom zverená farárovi ako pastierovi tohoto spoločenstva. Farnosť býva územne ohraničená a zahrňuje všetkých veriacich určitého územia.

1.1.2. Členovia Cirkvi

Pápež (*Svätý Otec*) - rímsky biskup, hlava katolíckej Cirkvi, nástupca svätého Petra, hlava biskupov, zástupca Kristov tu na Zemi, pastier všeobecnej cirkvi, ten, ktorý má v Cirkvi najvyššiu, úplnú, bezprostrednú a všeobecnú riadiacu moc. Iné tituly pápeža sú: západný patriarcha, primas Talianska, metropolita rímskej cirkevnej provincie a hlava štátu Vatikán. Pápeža volia výlučne kardináli, nemôžu voliť tí kardináli, ktorí v okamihu vstupu do konkláve zavřili 80. rok života.

Kardinál - svoj pôvod majú kardináli v diakonoch, kňazoch a biskupoch, ktorí počas prvého tisícročia pomáhali rímskeho biskupovi pri riadení rímskej diecézy. Kardináli majú právo voliť rímskeho veľkňaza, vyjadriť svoj názor v otázkach, na ktoré sa ich pápež opýta. Kardinálov menuje

výlučne pápež. Kardinálom môže byť iba muž, kňaz vynikajúci učenosťou, mravmi, nábožnosťou a rozvážnosťou.

Primas - prvý medzi arcibiskupmi a biskupmi v určitej krajine.

Metropolita - je arcibiskup, ktorý stojí na čele cirkevnej provincie. Podliehajú mu diecézni biskupi tejto provincie a nazývajú sa *sufrogáni*. Znakom metropolitu je pálium.

Biskup - nástupca apoštolov, pastier Cirkvi, učiteľ náuky, kňaz posvätného kultu a služobník riadenia. Biskupi sa delia na:

- *diecéznych*, ktorí majú pastoračnú starostlivosť o diecézu,

- *titulárnych*, ktorí plnia v Cirkvi iné úlohy. Títo dostávajú titul takej diecézy, ktorá už zanikla, nemajú teda vlastnú diecézu.

- *pomocných a svätiacich*, z nich iba pomocný biskup má právo nástupníctva, čo znamená, že sa ujme vedenia diecézy, keď napr. diecézny biskup zomrie, zriekne sa, preložia ho alebo pozbavia funkcie.

Generálny vikár - plní funkciu pomocníka diecézneho biskupa pri plnení jeho pastierskej služby, pomáha mu v správe diecézy.

Administrátor diecézy - dočasne spravuje diecézu v prípade, že táto nie je obsadená diecéznym biskupom (úmrtia, rezignácia, preloženie, zbavenie úradu...). Jeho úrad končí, akonáhle prevezme vedenie diecézy nový diecézny biskup.

Kanonik - člen kapituly. Zriaďujú sa dva druhy kapitúl: katedrálna - pri biskupskom kostole; kolegiálna - pri významnejšom, nie biskupskom kostole. Jeho hlavnou úlohou je zabezpečenie slávnostných bohoslužieb v kostole a podpora biskupa pri správe diecézy.

Dekan - kňaz, ktorý stojí na čele dekanátu, ktorý zahrňuje viac farností. Dekana menuje diecézny biskup. Dekan je kňaz, ktorý stojí po boku kňazov svojho dekanátu, pomáha im a stará sa o nich.

Farár - je vlastným pastierom farnosti, ktorá mu bola odovzdaná a pastoračnú starostlivosť o spoločenstvo, ktoré mu bolo zverené vykonáva pod autoritou diecézneho biskupa. Farára vymenúva diecézny biskup a má tieto povinnosti: vyučovať (hlásanie Božieho slova, katechéza...), posväcovať (sláviť liturgiu, vysluhovať sviatosti...), pastoračná činnosť (návšteva rodín, duchovná pomoc chorým, starosť o chudobných...)

Kaplán - pomocný kňaz vo farnosti, ktorý je podriadený farárovi. Môže vykonávať určitú službu v rôznych farnostiach alebo spolupracovať v celej pastoračnej službe a to: pre celú farnosť, pre vymedzenú časť farníkov alebo pre určitú skupinu farníkov. Kaplána vymenúva diecézny biskup.

1.2. Sviatosti a sväteniny

Sviatosti sú viditeľné znaky, ktoré Kristus ustanovil preto, aby do ľudských duší privádzali neviditeľnú milosť božiu. Ježiš Kristus ustanovil sedem sviatostí a to: krst, birmovanie, Sviatosť Oltárna, sviatosť pokánia, pomazanie chorých, posvätenie kňazstva a manželstvo. Sviatosti ako sú krst, birmovanie a posvätenie kňazstva možno prijať len raz v živote.

Sväteniny sú viditeľné znaky (úkony), ktoré Cirkev ustanovila na to, aby nám nimi vyprosovala od Boha pomáhajúcu milosť a hmotné potreby. Sväteniny sú dvojaké: žehnania a svätenia. Pri žehnaniach prosí Cirkev Boha o požehnanie osoby alebo vecí. Pri sväteniach zasväcuje Cirkev službe božej osoby alebo veci a tieto Bohu zasvätené osoby alebo veci, odporúča do zvláštnej ochrany božej. Pod slovom „svätenina“ môžeme rozumieť vec alebo úkon. Sväteniny sú napr.: požehnanie so Sviatosťou Oltárnou, požehnanie domu viníc, požehnaná hromničná sviečka, svätená voda, ...

1.3. Liturgický rok

Liturgický rok je rozdelený na štyri väčšie obdobia: adventné obdobie, vianočné obdobie, pôstne obdobie, veľkonočné obdobie a obdobie "cez rok".

Adventné obdobie má dvojaký význam: je časom na prípravu na slávnosť Narodenia Pána a zároveň je to čas, v ktorom sa zameriavame na očakávanie druhého Kristovho príchodu na konci vekov. Preto je adventná doba časom nábožného a radostného očakávania. Začína sa prvými večerami nedele, ktorá pripadá na deň 30. novembra alebo je mu najbližšia, a končí sa pred prvými večerami Narodenia Pána.

Vianočné obdobie trvá od prvých večier Narodenia Pána až do nedele po Zjavení Pána, čiže po 6. januári včítane. Je to obdobie, v ktorom si pripomíname pamiatku Narodenia Pána a jeho prvých zjavení.

Pôstne obdobie je zamerané na prípravu na Veľkú noc. Trvá od Popolcovej stredy až do začiatku omše vo Štvrtok Pánovej večere. Nedele tohoto obdobia sa volajú: Prvá, Druhá, Tretia, Štvrtá, Piata pôstna nedeľa; Šiesta nedeľa, ktorou sa začína Veľký týždeň, sa volá Kvetná nedeľa. **Veľký týždeň** je zameraný na spomienku Kristovho utrpenia od jeho mesiašského vstupu do Jeruzalema.

Veľkonočné trojdnie Pánovho umučenia a zmŕtvychvstania sa začína večernou omšou vo Štvrtok Pánovej večere; jeho stredom je Veľkonočná vigília a končí sa večerami Nedele Pánovho zmŕtvychvstania.

Veľkonočné obdobie je obdobie päťdesiatich dní od Nedele Pánovho zmŕtvychvstania do nedele Zoslania Ducha Svätého, ktoré sa slávi v radosť ako jeden sviatočný deň. Prvých osem dní veľkonočného obdobia tvorí veľkonočnú oktávu; slávia sa ako slávnosti Pána. Na štyridsiaty deň po Nedeli Pánovho zmŕtvychvstania Cirkev slávi Nanebovstúpenie Pána. Všetné dni po Nanebovstúpení až po sobotu pred slávnosťou Zoslania Ducha Svätého včítane sú prípravou na príchod Utešiteľa Ducha Svätého. Predovšetkým v týchto dňoch sa spieva *Aleluja*.

Obdobie "cez rok" sa začína v pondelok po nedeli, ktorá nasleduje po 6. januári, a trvá až do utorku pred Popolcovou stredou včítane. Znova sa začína v pondelok po nedeli Zoslania Ducha Svätého a končí sa pred prvými večerami Prvej adventnej nedele. Toto obdobie trvá tridsaťtri alebo tridsaťštyri týždňov.

1.3.1. Nedeľa

Podľa apoštolskej tradície, ktorá má svoj pôvod v samom dni Kristovho zmŕtvychvstania, Cirkev slávi veľkonočné tajomstvo v prvý deň každého týždňa, ktorý sa nazýva deň Pánov čiže nedeľa. Preto nedeľu treba považovať za prvotný sviatočný deň. Na nedeľu nemožno natrvalo určiť nijakú inú slávnosť. Avšak:

- a) v nedeľu v oktáve Narodenia Pána je sviatok Svätej rodiny;
- b) v nedeľu po 6. januári je sviatok Krstu Krista Pána;
- c) v nedeľu po slávnosti Zoslania Ducha Svätého je slávnosť Najsvätejšej Trojice;
- d) v poslednú nedeľu "cez rok" je slávnosť nášho Pána Ježiša Krista, Kráľa vesmíru.

1.3.2. Ostatné dni

Slávnosti sú zvlášť významnými dňami. Ich slávenie sa začína prvými večerami v predchádzajúci deň. Niektoré slávnosti majú aj vlastnú omšu vigílie. Táto omša sa berie v predvečer sviatku, ak sa slávi omša vo večerných hodinách. Slávenie Veľkej noci a Vianoc, ktoré sú najväčšími slávnosťami, trvá nepretržite osem dní. Obe tieto oktávy sa riadia vlastnými predpismi.

Sviatky sa slávia v rozsahu jedného dňa, a preto nemajú prvé večery, ak len neide o sviatky Pána, ktoré pripadajú na nedeľu.

Spomienky sú povinné alebo ľubovoľné. Ich slávenie sa zosúladí so slávením príslušného dňa.

Všedné dni (*férie*) sú dni, ktoré nasledujú po nedeli. Slávia sa však rozdielne podľa vlastnej dôležitosti:

a) Popolcová streda a dni Veľkého týždňa, od pondelka do štvrtka včítane, majú prednosť pred každým iným slávením.

b) Adventné dni od 17. do 24. decembra vrátane a všedné dni pôstne majú prednosť pred povinnými spomienkami.

c) Ostatné všedné dni ustupujú všetkým slávnostiam a sviatkom a zosúladia sa so spomienkami.

Pohyblivé sviatky sú to sviatky, ktorých slávenie nepripadá na ten istý dátum každý rok. Medzi pohyblivé sviatky patrí:

Sviatok Svätej rodiny (*nedeľa vo Vianočnej oktáve*)

Sviatok Krstu Krista Pána (*alebo 1. nedel' 3/4a v období „cez rok“ pripadá na prvú nedeľu po slávnosti Zjavenia Pána 6.1.*)

Veľká noc (*prvá nedeľa po prvom jarnom splne mesiaca*)

Nanebovstúpenie Pána (*štyridsať dní po Veľkej noci*)

Zoslanie Ducha Svätého (*päťdesiat dní po Veľkej noci*).

1.4. Oblečenie v liturgii

1.4.1. Oblečenie miništranta

Kamža (*sukňa*) - je to dlhá čierna sukňa, ktorá siaha až ku členkom.

Golier - je tiež čiernej farby, oblieka sa na ramená pod superku.

Superka (*košeľa*) - je biela košeľa so širokými rukávami a štvorcovým výrezom okolo krku.

1.4.2. Oblečenie kňaza (diakona)

Reverenda - čierny odev siahajúci až po členky. Rehoľníci používajú **habit**. Každá rehoľa má svoj typický odev.

Humerál - sa odvodzuje od starobylej šatky, nosenej na ramenách a na krku, ktorú nosili ľudia patriaci k vyšším spoločenským vrstvám. Je to šatka z bielej látky so stužkami. Kňaz si ním zahaľuje hrdlo a plecia.

Alba - je dlhý, biely odev, siahajúci po členky, s dlhými rukávami. Takáto alba sa sformovala zo starobylej tuniky, ktorú nosili muži i ženy. Tradične bola zhotovená z ľanu. Dnes sa používajú aj iné biele tkaniny. Názov „alba“ je odvodený od jej bielej farby.

Superpelícia - je skrátaná alba so širokými rukávami. Najskôr ju používali v chóre, čiže počas spoločných kanonických modlitieb a od XIV. storočia pri všetkých liturgických úkonoch pri ktorých nebola výslovne predpísaná alba.

Cingulum - je hrubá šnúra zo strapcami na oboch koncoch, ktorou sa prepáše alba, keď je široká či dlhá, aby dobre priliehala k telu.

Štola - je dlhá, široká stuha, na koncoch mierne rozšírená, ušitá z tej istej tkaniny ako ornát. Biskup i kňaz nosia štólu zavesenú okolo krku a voľne visiacu vpredu. Diakon si zakladá štólu z ľavého ramena šikmo na pravý bok a tam si ju zopne sponou.

Ornát (*kazula*) - je vrchné rúcho kňaza bez rukávov iba z jedným otvorom pre hlavu. V minulosti bol ornát zdobený bohatými výšivkami. V súčasnosti sa ornát vyznačuje ušľachtilou jednoduchosťou a estetickým vzhľadom.

Dalmatika - je vlastný oblek diakona. Oblieka si ju na albu a štólu. V staroveku ju nosili pápež a rímski diakoni. Jej farba je prispôbená farbe ornátu.

Pluviál - je to dlhý plášť, niekedy s kapucňou. Celebrant (biskup, kňaz, diakon) si ho berie na procesie, sprievody alebo na iné posvätné úkony.

Biret - hranatá pokrývka hlavy, navrchu s tromi rohmi a strapcom. Kňaz používa čierny, biskup fialový a kardinál červený bez strapca.

1.4.3. Znaký biskupa

Mitra (*infula*) - je to slávnostná pokrývka hlavy biskupa. Skladá sa z dvoch trojuholníkov, ktoré sú spojené s opaskom s dvoma visiacimi páskami vzadu. V dnešnej podobe sa používa v liturgii od XII. storočia. Býva ušitá zo vzácných materiálov, vyšívajú zlatom a striebrom, vykladaná drahými kameňmi.

Soli Deo (*pileolus*) - čiapočka fialovej (u kardinála červenej, u pápeža bielej) farby, ktorú biskup nosí až na niekoľko výnimiek stále na hlave. Už názov „soli Deo“ - „samému Bohu“ naznačuje, že biskup si ho sníma „len pred Bohom“ - pri bohoslužbe obety.

Pastorál (*berla, bakula, pedum*) - je to biskupská palica. Pred pastorálom biskupa bola opátska palica. Prvým opátom, ktorý ju užíval, bol svätý Kolumbián (†615). Odvtedy sa rýchlo rozšírila. Pápež od XII. storočia používa jednoduchý pastorál zakončený jednoramenným krížom. Je znakom jeho pastierskej služby

Pektorál - je ozdobný kríž na šnúrke alebo na retiazke z ušľachtilého kovu, so vsadenou relikviou. Od XII. storočia ho nosili na prsiach kardináli, biskupi a opáti.

Prsteň - s vrytou pečaťou do kovu alebo s drahým kameňom, vsadeným v očku, slúžil ako znak hodnosti. Jeho praktický význam bol v tom, slúžil na vtlačanie pečatí. Biskup ho nosí na prstenníku pravej ruky a symbolizuje vernosť k Cirkvi a k svojej diecéze.

Pálium - je to biely vlnený pás, široký asi 7 cm. Má formu náhrdelníka s pridanými koncami, z ktorých jeden spadá na prsia a druhý na chrbát. Pálium ozdobuje šesť čiernych krížikov. Nosí ho pápež. Od neho ho dostávajú arcibiskupi a metropolití.

1.5. Liturgické farby

Liturgické farby sa týkajú vrchného rúcha, teda: štóly, ornátu, dalmatiky, alebo aj kalichového véla, ktoré vždy môže byť biele.

Biela - je farbou svetla. Je obrazom Božieho Syna. Odev bielej liturgickej farby používame pri všetkých liturgických oslavách radostného charakteru, teda vo Vianočnom období a Veľkonočnom období, na sviatky Pána (ktoré nie sú spojené s jeho umučením), na sviatky Panny Márie, svätých anjelov a svätých, ktorí neboli mučeníkmi.

Zelená - je farbou nádeje. Používame ju v nedele a všedné dni v období „cez rok“.

Červená - značí oheň Ducha Svätého a krv mučeníkov. Liturgické rúcho červenej farby sa používa na Kvetnú nedeľu, na Veľký piatok, v nedeľu Zoslania Ducha Svätého, na sviatky Pánovho utrpenia, na sviatky víťaznej smrti apoštolov a evanjelistov a na sviatky mučeníkov.

Fialová - táto farba symbolizuje žiaľ a ľútosť, pokánie, pokoru. Používa sa v smútočnej liturgii, ako aj v období Adventu a Veľkého pôstu.

Ružová - používa sa iba dva razy do roka, a to v nedele Gaudete (Tretia adventná) a Laetare (Štvrtá pôstna).

Zlatá - Rúcho zlatej farby môže nahrádzať rúcho bielej, zelenej a červenej farby.

1.6. Postoje a gestá v liturgii

Státie - Státie je výrazom úcty, prejavom modliaceho sa. Preto kňaz pri slúžení sv. omše a takmer pri všetkých liturgických činnostiach stojí. Taktiež lektor na znak úcty k Božiemu Slovu pri čítaní stojí. Pokiaľ sa niečo drží v jednej ruke (napr. kadidelnica, berla), druhá ruka je položená na prsiach. Keď sa nič nedrží v ruke, ruky sú zopnuté pri hrudi.

Sedenie - Sedenie je postoj učiteľa, ktorý vyučuje a predstaveného, ktorý riadi, je tiež postojom počúvajúceho žiaka, ale aj postoj sudcu. Počas liturgie všetci sedia, keď lektor číta Božie Slovo, keď kantor spieva žalm medzi čítaniami, počas homílie a prípravy obetných darov, i vo chvíľach mlčania. Keď sa sedí, dlane sú voľne položené na kolenách.

Kľácanie - V kresťanskej liturgii označuje zvelebovanie Boha. Pokľaknutím človek vyjadruje svoj stav pred Bohom. Je taktiež znakom uspokojenia pri modlitbe, pokání a prosbe. Kľáča sa na obidvoch nohách vzpriamene.

Pokľaknutie - je znamenie klaňania sa alebo úcty k Bohu. Pokľaká sa na pravé koleno. Pokiaľ sa držia v ruke sviečky, kríž, berla, mitra, kadidelnica alebo loďka nekľáča sa a ani sa nepokľaká.

Úklon - hlavy alebo tela symbolizuje úctu alebo prosbu. Často sa nahrádza pokľaknutím. Úklon hlavy sa koná pri vyslovovaní mena Božských osôb, pokiaľ sa spoločne menujú, ale i kedykoľvek sa vyslovuje meno Ježiš, Mária alebo mena svätca, na ktorého česť sa slávi sv. omša. Úklon tela a to hlboký, sa robí: pred oltárom, kde nie je Najsvätejšia Sviatosť, pri príchode k oltáru na ktorom sa slávi sv. omša a tiež pred odchodom sprievodu.

Prostrácia - V dnešnej liturgii sa používa len dva razy: na začiatku obradov na Veľký piatok a pri udeľovaní vyšších svätení (na diakona, kňaza, biskupa), požehňavanie opáta, zasvätenie panny. Symbolizuje najhlbšie poníženie sa a najnahľiehavejšiu modlitbu. Je znakom najhlbšej adorácie a pokánia.

Znak kríža - pripomína dielo vykúpenia vykonané Kristom na kríži. Je to typické kresťanské gesto. Veriaci sa prežehnávajú tzv. veľkým krížom na začiatku sv. omše a na konci pri kňazskom požehnaní. Pri evanjeliu sa robí tzv. malý kríž pri slovách „Čítanie zo svätého evanjelia...“, palcom pravej ruky na čele, na perách a na prsiach.

1.7. Liturgické knihy

Rímsky misál - obsahuje všetky modlitby ku svätej omši. Rímsky misál je rozdelený na rôzne časti. V úvode sú rôzne dekréty a Všeobecné smernice Rímskeho misála (9* - 78*), potom je tam liturgický kalendár (79* - 106*). Nasleduje hlavná časť Rímskeho misála, ktorá je rozdelená takto: Omše na rôzne obdobia liturgického roku (3 - 338); Omšový poriadok (339 - 482); Vlastné omše na

sviatky svätých (483 - 687); Spoločné omše (688 - 772); Omše pri vysluhovaní sviatostí a svätenín (773 - 838); Omše a modlitby za rozličné potreby (839 - 927); Votívne omše (928 - 956); Omše za zosnulých (957 - 1007); Dodatok (1008 - 1052).

Lekcionár - obsahuje čítania zo Starého aj Nového Zákona a žalmy. Má 5 dielov:

I. - nedele všetkých liturgických období a veľké slávnosti

II. - adventné, vianočné, pôstne a veľkonočné obdobie

III. - feriálny (všetdné dni) liturgické medziobdobie 1. až 17. týždeň

IV. - feriálny (všetdné dni) liturgické medziobdobie 18. až 34. týždeň

V. - sviatky svätých, rozličné príležitosti, votívne omše a omše za zosnulých

Nedeľný lekciónár má tri cykly - A, B, C, ktoré sa striedajú po roku. Rok "C" je ten, ktorý je deliteľný tromi, nasledujúce roky sú rokmi "A" a predchádzajúce roky sú rokmi "B".

Kniha modlitieb veriacich - obsahuje prosby ku svätej omši.

Kancionál - obsahuje piesne, ktoré spievame pri bohoslužbách.

Direktórium - je to vlastne liturgický kalendár, v ktorom sú uvedené všetky sviatky. V Direktóriu možno nájsť kedy je aká slávnosť, sviatok alebo spomienka, kde sú texty v omšových knihách potrebné k svätej omši, farba liturgického rúcha a iné informácie.

Pontifikál a Ceremoniál - obsahujú obrady a modlitby, ktoré môže používať len biskup (napr. obrad kňazskej vysviacky).

Modlitebník - obsahuje verejné modlitby, ktoré sa kňaz modlí s veriacimi.

Breviár - je kniha, v ktorej sú modlitby, ktoré sa musí kňaz modliť každý deň. Je rozdelený na štyri časti.

1.8. Kostol

Kostol je kresťanskou svätyňou vystavanou pre stále potreby verejného kultu. Samotná budova kostola už zďaleka upútava pozornosť. Je znakom, ktorý hovorí o tom, že tí, čo bývajú okolo, sú veriacimi ľuďmi a schádzajú sa v kostole. Katolícky chrám je dom boží, lebo v ňom prebýva sám Boh. Boh je síce všadeprítomný, ale v kostole prebýva v Najsvätejšej sviatosti Oltárnej pod spôsobom chleba a vína. Katolícky kostol je „nebeskou bránou“, lebo tu prebýva Spasiteľ a rozdáva tu vo sviatostiach svoje milosti, ktoré keď obsiahneme, ľahko môžeme prísť do nebeského kráľovstva.

1.8.1. Rozdelenie kostolov

Bazilika - Meno *bazilika* patrí niektorému chrámu len s rozhodnutím Sv. stolice alebo pradávny zvykom. Skutočné baziliky sú len štyri: Sv. Petra (vo Vatikáne), sv. Pavla, sv. Jána (Lateránska bazilika) a Panny Márie Snežnej (Santa Maria Maggiore) v Ríme. Ostatné majú len titul bazilik. Takzvané menšie baziliky - *minores* (na Slovensku napr. bazilika Sedembolestnej v Šaštíne).

Katedrálny chrám - je hlavný chrám biskupstva, obyčajne je v sídle biskupa. Katedrálny sa nazýva preto, lebo je v ňom biskupský trón - *katedra*.

Konkatedrálny chrám - je to vlastne spolukatedrálny chrám.

Metropolitný chrám - je ten, pri ktorom je sídlo metropolitu.

Kapitulský chrám - Pri niektorom biskupskom chráme je zbor (kapitula) kanonikov, ktorý má svoj kapitulský chrám. Kapitulský chrám nemusí byť len biskupský, ale každý, pri ktorom je zriadená kapitula.

Farský chrám - je chrám, pri ktorom je farár. Je to hlavný chrám vo farnosti. Iné chrámy, ktoré sú v tej farnosti a ktoré nemajú svojho osobitného duchovného správcu sa volajú **filiálne chrámy**.

1.8.2. Časti kostola

Predsieň - je to „vstupná“ časť chrámu. V predsieni stávali v prvých kresťanských časoch kajúnci, konajúci verejné pokánie a katechumeni.

Chrámová loď - tu sa zhromažďujú veriaci. Chrámová loď niekedy býva rozdelená na tri, alebo päť lodí.

Presbytérium - je to hlavná časť chrámu, najvzácnejšie miesto - svätyňa. Je oddelené od chrámovej lode jedným alebo dvoma stupňami, v minulosti aj zábradlím. V presbytériu sa nachádza svätostánok, hlavný oltár, ambona. Tam sa koná najčistejšia Kristova obeta - svätá omša.

Chór - v hlavnej lodi - oproti hlavnému oltáru - býva umiestnený *chór* (*zbor*). Je to vyvýšené miesto, kde sa nachádza organ a kde sa pri bohoslužbách schádzajú speváci. Deti nemajú prístup na chór.

Sakristia - je to miestnosť vedľa presbytéria alebo vzadu v chráme. Tam sa pripravuje kňaz s prisluhujúcimi na liturgické obrady. Bývajú v nej liturgické knihy, nádoby a rúcha.

1.8.3. Čo sa nachádza v kostole

Oltár - je strediskom katolíckych bohoslužieb, je najdôležitejším miestom v kostole. Je to stôl okolo ktorého sa zhromažďujeme, tak ako Pán zhromaždil okolo stola apoštolov pri poslednej večeri. Pri svätej omši k nám na oltár prichádza živý Ježiš pod spôsobom chleba a vína. Oltár zdravíme úklonom, kňaz ho na začiatku a na konci sv. omše pobožká.

Ambona - alebo kazateľnica je úzko spojená s oltárom. Ambona bola vždy miestom ohlasovania Božieho slova. V priebehu storočí mala rôzne podoby. Často sa bola bohato zdobená. Z ambony sa prednášajú čítania, medzispevy a veľkonočný chválospev. Môže sa z nej predniesť homília a spoločná modlitba veriacich.

Sedes - je to sedadlo pre celebranta a tých, ktorí mu prisluhujú. Nachádza sa v blízkosti oltára a ambony. Obnovená liturgia vyžaduje, aby sedes bol prispôbený štruktúre kostola.

Oltárny kríž - Na oltári alebo v jeho blízkosti má byť kríž, dobre viditeľný zhromaždenému spoločenstvu. Staré rubriky pripomínali, aby sa na oltári nachádzal kríž s obrazom ukrižovaného Vykupiteľa. Malo to pripomínať, že oltár je miesto sprítomňovania Kristovej obety na kríži. Obnovená liturgia zachováva tento zvyk. Kríž však nemusí nutne stáť na oltári. Môže byť umiestnený aj vedľa oltára, môže byť zavesený v blízkosti oltára na stene alebo nad oltárom. Niekedy sa postaví kríž, ktorý sa nesie v sprievode k oltáru, v jeho blízkosti počas slúženia eucharistickej liturgie.

Tabernákulum (*svätostánok*) - mal by byť umiestnený na boku svätyne alebo v bočnej kaplnke. Je to ozdobná skrinka s dvierkami, vo vnútri obťahaná hodvábnymi látkami a tu je uložená Sviatosť Oltárna pod spôsobom chleba. Toto prechovávanie Eucharistie je potrebné kvôli súkromnej alebo skupinovej adorácii pred Kristom a na podávanie sv. prijímania mimo sv. omše.

Večné svetlo - červené svetlo na svätostánku, alebo v jeho blízkosti je znamením Ježišovej prítomnosti vo svätostánku. Ak svetlo nesvieti, svätostánok je prázdny.

Krstiteľnica (*baptistérium*) - je nádoba v ktorej sa uchováva krstná voda. Pri krstiteľnici sa spravidla udeľuje sviatosť krstu.

Sviece - pri vysluhovaní sviatostí sú sviece znakom prítomnosti Krista. V minulosti mali aj praktický význam. Osobitnú úlohu medzi sviecami má **paškál**. Je to veľká svieca umiestnená väčšinou pri krstiteľnici. Každý rok sa na Bielu sobotu svätí nová. Pripomína nám vzkrieseného Pána Ježiša. Je ozdobená krížom, letopočtom, prvým a posledným písmenom gréckej abecedy: A - alfa, Ω - omega. Plameň paškálu nám pripomína, že Ježiš Kristus žije. Kríž nám pripomína, že na kríži pre nás umrel, letopočet znamená, že Ježiš zostáva s nami i tento rok. Päť hrudiek tymiánu symbolizuje päť rán Kristových. Písmená nám pripomínajú, že On je na začiatku i na konci všetkého.

Spovednica - pri krste sme dostali Boží život. Kto ho hriechom stratí, musí sa zmieriť s Bohom pri sviatosti zmierenia, ktorú prijímame práve v spovednej miestnosti.

Organ - je klávesový hudobný nástroj. V kostoloch sa objavil v VIII. storočí. Tento nástroj podliehal svojmu vývoju zvlášť v XIX. a XX. storočí.

Organisti musia mať liturgického ducha aby mohli plniť svoju úlohu: prispievať k prehlbeniu zbožnosti v súlade s prirodzenosťou jednotlivých častí liturgie a uľahčovať veriacim podiel na liturgii. Lepšie je úplne upustiť od hry na organe ako hrať zle a neporiadne.

Druhý vatikánsky koncil sa na organ pozerá takto: „Píšťalový organ nech sa má v latinskej Cirkvi vo veľkej úcte ako tradičný hudobný nástroj, ktorého zvuk vie dodať cirkevným ceremóniám neobyčajného lesku a mohutne povznáša mysle k Bohu a nebeským veciam“ (SC è. 120).

Abakus - malý stolík na odkladanie liturgického náradia.

Zvony - na vežiach našich chrámov majú ten cieľ, aby vyjadrovali našu radosť, aby živých volali do božieho chrámu a aby mŕtvych oplakávali. V súčasnosti sa často používajú zvony na elektrický pohon.

1.8.4. Liturgické predmety

Kalich - v ňom sa obetované víno premieňa na krv Pána Ježiša. Je zhotovený z ušľachtilých materiálov, najčastejšie býva pozlátený

Paténa - existujú tri druhy patén:

- a) je to miska, v ktorej je počas svätej omše chlieb učedený na premenenie
- b) kalichová paténa - dáva sa na kalich a je len pre veľkú hostiu
- c) paténa k svätému prijímaniu - je to plochá pozlátená tácka, ktorá má zachytiť prípadné čiastočky z premenených hostií a zabrániť prípadnému pádu svätej hostie na zem.

Ampulky (*konvičky*) - sklenené alebo kovové nádoby na vodu a na víno. Niekedy majú označenie: V - víno, A - voda (lat. aqua).

Lavabo - ručník na utieranie rúk kňaza po umytí. Väčšinou sa kladie na ampulky. Máva vyšitý krížik na kraji.

Korporál - štvorec z bieleho plátna, s rozmermi asi 50x 50 cm. Kladie sa na neho kalich, miska s hostiami, cibórium alebo monštrancia.

Purifikatórium - ručník na utieranie patény a kalicha. Máva krížik vyšitý uprostred.

Palla - štvorec s rozmermi asi 17x 17 cm., potiahnutý ozdobnou látkou. Kladie sa na kalich alebo na misku s hostiami.

Burza - púzdro pre korporál, skladá sa z dvoch pevných štvorcových doštičiek potiahnutých rovnakou látkou ako kalichové vélum.

Cibórium - slúži na uchovávanie konsekrovaných hostií. Má podobu kalicha s vrchnákom. Na znak úcty k Najsvätejšej sviatosti sa dáva vélum. Predpísané je Rímskym rituálom a je povinné od r. 1617.

Monštrancia - liturgická nádoba, slúžiaca na vystavenie Najsvätejšej sviatosti k adorácii či noseniu v procesii. Z ohľadu na zvláštnu úctu k eucharistickému Kristovi býva zo zlata, ozdobovaná drahými kameňmi. Tvarom sa podobá k slnku s rozchádzajúcimi sa lúčmi zo svätožiary.

Lunula - zlatý polmesiačik do ktorého sa upevňuje Sviatosť Oltárna, keď sa vkladá do monštrancie, alebo sa uchováva v kustódii.

Kustódia (*pyxis, repositórium*) - malé cibórium slúžiace na uschovávanie Najsvätejšej hostie určenej do monštrancie.

Aspergil - nádoba na svätenú vodu s kropáčom, ktorým sa kropí pri vysluhovaní rôznych svätenín.

Kadidelnica (*turibulum*) - je kovová nádoba so žeravým uhlím, na ktorom sa spaľuje tymián. Visí na retiazke a používa sa pri slávnostných svätých omšiach a pri adoráciách.

Navicula (*lodka*) - je nádobka podobná loďke s lyžičkou, v ktorej sa uchováva tymián.

Nádoby na svätené oleje - sú tri:

- olej katechumenov (krstencov) - OC
- olej chorých - OI
- krizma - OCH

Pulpit - stojan, podstavec na omšovú knihu, aby z nej kňaz mohol lepšie čítať.

Zvončeky - sa v liturgii objavili v XIII. storočí. Pomocou nich sa upútava pozornosť na hlavné momenty svätej omše. Tieto zvončeky sa používajú aj pri obrade vzkriesenia na Bielu sobotu.

1.9. Kresťanské symboly a vyobrazenia

Kríž je hlavným a možno povedať aj najrozšírenejším a najznámejším symbolom kresťanstva. Pripomína nám Kristovu výkupnú obeť za naše hriechy na kríži. V dobe Rímskej ríše to bol nástroj na mučenie. V kresťanskej dobe sa z neho stal znak spásy, preto je u kresťanov v najväčšej úcte. Kresťania si už od najstarších čias robili znamenie kríža na čelo, ústa i prsia. Krížom si ozdobovali príbytky. Kríže vstýčovali na veže i kaplnky. Stavali ich v horách, na cintorínoch a pod. Týmto spôsobom dávali najavo nielen svoju vieru, ale aj úctu a lásku k ukrižovanému Spasiteľovi.

Nápis **I.N.R.I.** vídavame na kríži. Tento nápis je najstarší, lebo pochádza od samého Piláta z čias, kedy bol Kristus ukrižovaný. Je to skrátený latinský nápis: *Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum* a znamená: Ježiš Nazaretský, kráľ židovský.

V treťom storočí sa zjavuje aj takýto symbol, alebo samostatne XP. Grécke písmená X (chí) a P (ró) dovedna spojené dávajú skratku mena Χριστος, čo znamená "Kristus". Tento Kristov monogram dal raziť cisár Konštantín Veľký po svojom víťazstve pri milvijskom moste na mince, zbrane a zástavy. Rozšírilo sa tak do všetkých krajín ako znamenie slávneho víťazstva.

Na bohoslužobnom rúchu alebo na oltárnych plachtách vídavame takéto usporiadanie písmen: JHS Znamenajú: „Ježiš ľudí Vykupiteľ.“ V latinčine to je: *Iesus hominem Salvator*.

Keďže kresťania počas prenasledovania museli skrývať znamenie svojej spásy - kríž, vymysleli si iné znamenia viery Kristovej. V katakombách sa stretávame často s obrazom ryby. Čo to znamená? Spasiteľovi dávali rozličné prímienia: Ježiš Kristus, Syn Boží, Vykupiteľ. Keď preložíme týchto päť slov do gréčtiny, začiatkové písmená týchto gréckych slov dávajú jedno slovo: ΙΧΘΥΣ (ichthys), čo znamená slovo „ryba“.

Alfa je začiatkové a Omega je posledné písmeno v gréckej abecede. Týmito písmenami označujeme výrok Pána Ježiša, ktorý povedal o sebe: „Ja som Počiatok a Koniec.

Boha - Otca vyobrazujeme ako starca, v ktorého vráskach je vyjadrená otcovská láskavosť a nadovšetko otcovská Starostlivosť.

Boha - Syna, pretože nás vykúpil krížom vyobrazujeme s krížom.

Ducha Svätého vyobrazujeme v podobe bielej holubice, lebo tak sa zjavil pri Ježišovom krste.

Božiu všemohúcnosť kresťanskí umelci znázorňujú rukou, ktorá vychádza z oblakov.

Prozretnosť vyobrazujú okom (Boh, ktorý všetko vidí).

Ježiša Krista ako Božieho Syna znázorňujú viacerými spôsobmi, ktoré úzko súvisia s jeho pozemským životom. Vyobrazujú ho napr. ako dobrého pastiera, ako Baránka Božieho, ako učiteľa medzi zástupmi ľudu a pod.

Cirkev vyjadrovala a vyjadruje svoje náuky rozličnými znakmi, napr.:

Kotva je znakom nádeje. **Lev** znamená silu, **holubica** ľudskú dušu, **ovečka** kresťana, **kohút** bedlivosť, **zajac** bojzivosť. **Jeleň** znamená dušu, ktorá je smädná a túži po nebeskej vlasti.

Lampa znamená Krista ako svetlo sveta. **Lod'**, Kristovu cirkev, **ľalia** čistotu. **Pelikán** je výrazným pripodobnením ku Kristovi.

Svätí sa vyobrazujú so svätožiarou - gloriolou okolo hlavy a s určitými predmetmi - atribútmi, ktoré vyjadrujú ich život, prípadne spôsob ich smrti.

2. Praktická časť

2.1. Služby

Krucifer - v sprievode nesie kríž medzi dvomi ceroferármi za turiferárom a navikulárom. Po príchode k oltáru si nepokľaká. Pokiaľ je pri oltári iný kríž, svoj odnesie do sakristie, v opačnom prípade ho uloží niekde k oltáru alebo ho môže držať po celú svätú omšu. Po požehnaní na konci sv. omše a po spoločnom pozdravení oltára odchádza s krížom medzi dvomi ceroferármi na čele sprievodu do sakristie.

Ceroferári - na začiatku a na konci svätej omše nesú sviece v sprievode vedľa kríža. Pri pozdrave oltára si nepokľaknú a umiestnia sviece na vhodnom mieste. Pred evanjeliom sa pripravujú pri nasypaní kadidla, každý sa postaví k jednému rohu oltára; diakon alebo kňaz vezme evanjeliár. Turifer a navikulár, za nimi obaja ceroferári a za nimi kňaz alebo diakon idú v sprievode k ambonu. Pri ambone sa obaja ceroferári rozostúpia tak, že stoja pri bokoch ambony oproti sebe počas celého evanjelia. Potom sa vrátia na svoje miesta. Pri svätom prijímaní môžu držať sviece v blízkosti podávajúceho, vždy symetricky oproti sebe. Po skončení sv. omše a po spoločnom pozdrave oltára, kedy si nepokľakajú, sa odoberajú na čele sprievodu vedľa kríža do sakristie.

Turifer - ešte v sakristii otvorí kadidelnicu a kňaz nasype z loďky tymián. Chodí vždy v čele sprievodu. Nekľaká si. Po uctení oltára kňazom mu podá kadidelnicu a kňaz incenzuje oltár. Pred evanjeliom prichádza k sedesu kňaza, ktorý do kadidelnice nasype tymián. Potom odchádza (ak sú

prítomní ceroferári - v čele sprievodu) k ambone. Turifer stojí po pravici kňaza, aby mu po slovách „Čítanie zo svätého evanjelia...“ podal kadidelnicu k incenzácii evanjelia. Potom stojí na mieste vedľa navikulára čalom k ľudu. Po skončení evanjelia odíde do sakristie. Po obetovaní obetných darov pristúpi ku kňazovi z pravej strany. Ten incenzuje obetné dary a oltár, potom podá kadidelnicu turiferovi, ktorý incenzuje jeho a potom ide incenzovať ľud, majúc po boku navikulára. Na incenzáciu pri premieňaní príde hneď, ako kňaz počas eucharistickej modlitby vkladá ruky na obetné dary. Kľakne si s navikulárom do stredu pred oltár a pri pozdvihovaní hostie a potom kalicha ich incenzuje. Pokiaľ je prítomný diakon, podáva turifer kadidelnicu vždy diakonovi. Keď turifer drží kadidelnicu, nikdy s ňou nekýva, ale necháva ju voľne visieť a drží ju v pravej ruke. Ako sa incenzuje?

Incenzácia kňaza - kňaz odovzdá kadidelnicu turiferovi, ten trochu ustúpi, ukloní sa a incenzuje ho tromi ťahmi dva razy a to jedným smerom. Po skončení sa ukloní.

Incenzácia ľudu - po incenzácii kňaz ide turifer incenzovať ľud. Znovu sa ukloní a incenzuje ľud tromi ťahmi dva razy, ale najprv do stredu, potom do ľava a nakoniec vpravo. Ukloní sa a odchádza do sakristie.

Incenzácia pri premenení - incenzuje sa pokľaciačky, tromi ťahmi tri krát jedným smerom na hostiu alebo kalich pri ich pozdvihnutí.

Navikulár - stojí vždy po ľavej ruke turifera, aby kňaz mohol lepšie nasypávať. Navikulu drží oboma rukami pri hrudi.

Komentátor - vysvetľuje veriacim obrady a dáva pokyny pokiaľ je to potrebné. Nie je vhodné, aby svoju funkciu vykonával z ambony.

Bakulár - drží počas niektorých úkonov biskupovi pastorál. Zdržiava sa vždy za biskupom po jeho ľavej strane. Vo svätej omši oprie pastorál počas prefácie o sedes biskupa

Infulár - sníma a nasadzuje biskupovi z hlavy mitru. Po modlitbe na prijímaní, na začiatku prefácie sníma biskupovi z hlavy aj pileolus. Potom mitru odloží až do svätého prijímania

Librifera - má nastarostí Rímsky misál. Drží ho (alebo len výňatok) pri vstupnej a záverečnej modlitbe; pri slávnostnom požehnaní. Po modlitbách veriacich môže dať na oltár misál, počas svätého prijímania ho môže späť upratať.

Lektor - Keď sa ide k oltáru, môže niesť - ak nie je prítomný diakon - knihu evanjelií. Ak nesie knihu, kráča pred kňazom; ináč ide spolu s ostatnými posluhujúcimi.

Keď príde k oltáru, po príslušnej úcte, ktorú koná spolu s kňazom, vystúpi k oltáru a položí naň knihu evanjelií. Potom zaujme svoje miesto v presbytériu spolu s ostatnými posluhujúcimi. Predčítava čítania. Môže predčítať úmysly prosieb a spievať žalm. Ak sa pri sv. omši nespieva, recituje z misálu vstupnú antifónu - počas pobožkania oltára kňazom; antifónu k prijímaniu - keď kňaz prijíma Telo Kristovo. Je zásada, že lektor ide k ambónu čítať čítania až po skončení modlitby, nie počas nej.

Akolyta - po prosbách veriacich (nie počas nich) pripraví na oltár kalich, rozprestre korporál. Pomáha kňazovi pri prijímaní darov od veriacich alebo ich podľa okolností prinesie sám z abakusu. Podáva kňazovi ampulku s vínom a potom s vodou. Leje vodu na kňazové ruky pri umývaní a podá mu lavábo na osušenie prstov. Pri premieňaní môže zazvoniť. Ak je to potrebné, môže pomôcť kňazovi pri rozdávaní sv. prijímania. Po svätom prijímaní leje vodu kňazovi do kalicha. Odnáša kalich a paténu na abakus.

2.2. Svätá omša

2.2.1. Čo treba pripraviť na svätú omšu

Na abakus:

- kalich s korporálom, purifikatóriom a s pallou. Môže byť prikrytý bielym vélom alebo vélom príslušnej liturgickej farby,
- tácka s ampulkami, naplnenými vínom a vodou, lavabo,
- miska s hostiami.

Ak sa nesú obetné dary, treba pripraviť len to, čo sa nenesie v sprievode s obetnými darmi.

Na ambonu:

- záložkou založený lekciónár.

Ned'aleko sedesa sa pripraví misál (ak je, tak môže byť aj výňatok z misála) a kniha spoločných prosieb veriacich.

Oltár:

- ku oltáru sa pripraví zvonec.

Svätostánok:

- pred svätostánok sa rozloží korporál a v jeho blízkosti sa položí kľúč od svätostánku.

Rozmiestniť mikrofóny na svoje miesta, pripraviť rúcho pre kňaza (albu, štólu, ornát príslušnej farby), pár minút pred svätou omšou zažať potrebné sviečky (cez Veľkonočné obdobie aj paškál), tesne pred začiatkom zažať elektrické osvetlenie ku sv. omši, zapnúť rozhlas a zazvoniť.

2.2.2. Štruktúra svätej omše

Úvodné obrady

- vstup (introit) - k oltáru sa zo sakristie alebo zo zadu kostola vychádza v sprievode, ktorý je zoradený nasledovne: prvý ide turifer s dymiacou kadidelnicou, po jeho ľavej ruke navikulár; za nimi ide krucifer s krížom, medzi dvoma ceroferármi so zažatými sviecami. Potom idú ostatní miništranti v dvojstupe, za nimi lektor nesúci evanjeliár (ak nie je diakon) a ako posledný ide kňaz. Ak je ustanovený ceremonár, ide krok za kňazom, trochu bokom. Ľud počas sprievodu stojí a spieva.

- uctenie oltára - po príchode do presbytéria si kňaz a prísluhujúci uctia oltár a to pokľaknutím (ak je vo svätostánku prítomný Kristus) a hlbokým úklonom. Na znak úcty kňaz a diakon ho pobožkajú. Ak sa používa kadidlo, kňaz oltár aj incenzuje.

- pozdrav - po skončení úvodného obradu sa kňaz i veriaci prežehnajú, pričom stoja. Po prežehnaní, kňaz pozdraví ľud. Existujú tri formuly pozdravu, na ktoré sa odpovedá „*I s duchom tvojím*“. Potom môže kňaz, diakon alebo iný schopný niekoľkými slovami uviesť ľud do liturgie.

- úkon kajúcnosti - kňaz vyzve veriacich ku kajúcnosti, ktorá nás vedie k tomu, aby sme sv. omšu slávilí s čistým srdcom. Vo chvíľke ticha sa zamyslíme a oľutujeme svoje previnenia. Potom všetci spoločne vyznajú svoje viny jedným z troch spôsobov. Nasleduje vzývanie *Pane zmiluj sa*, ak ešte nebolo vo formule úkonu kajúcnosti.

- oslavná pieseň, *Sláva Bohu na výsostiach (Glória)* - sa spieva alebo recituje vtedy, ak je to predpísané a to v nedele (okrem adventných a pôstnych), na slávnosti a sviatky a pri osobitnejších slávnostnejších bohoslužbách.

- modlitba dňa (kolekta) - po výzve kňaza na modlitbu chvíľku mlčíme, aby sme si uvedomili, že stojíme pred Bohom a v mysli si mohli zhrnúť svoje prosby. Modlitba dňa je krátka prosba, v ktorej je stručne vyjadrené tajomstvo sviatku a úmysel dňa. K modlitbe sa pripájame na znak súhlasu zvolaním *Amen*.

Liurgia slova

- 1. čítanie - prednáša lektor z ambony. Je to obyčajne úryvok zo Starého zákona, vo veľkonoènom období čítanie zo Skutkov apoštolov. Všetci sediačky počúvajú.

- medzispév - po prvom čítaní žalmista spieva alebo recituje žalm alebo chválospev. Veriaci sa zapájajú rezponzóriovým veršom.

- 2. čítanie - býva len v nedele a vo sviatoèných dňoch. Obyčajne je to úryvok z Nového zákona, z listov svätého apoštola Pavla alebo z listov iných apoštolov, prípadne úryvok zo Skutkov apoštolov. Tak ako prvé čítanie, aj toto čítanie prednáša lektor pri ambone.

- verš pred evanjeliom - nasleduje po druhom čítaní alebo medzispéve. Používa sa spev *Aleluja*, ktorý je v pôstnom období nahradený iným zvolaním na slávu Krista. Keď sa medzispév recituje, možno verš pred evanjeliom vynechať. Ak sa používa kadidlo, kňaz vloží do kadidelnice tymián

- evanjelium - potom ide diakon (kňaz) k ambone. Ak je to vhodné, môžu ho sprevádzať ceroferári a turifer s navikulárom. Evanjelium je stredobodom bohoslužby slova. Číta ho diakon alebo kňaz. Na znak úcty všetci prítomní stoja. Pri slovách *Čítanie zo svätého evanjelia...* si robíme na čele, ústach a prsiach znak kríža. Úcta k Božiemu slovu sa môže zvýrazniť použitím kadidla pred evanjeliom. Počas čítania evanjelia stojí navikulár s turiferom pri ambone čelom k ľudu. Po skončení evanjelia sa odoberú do sakristie.

- homília - nasleduje po úryvku z Evanjelia. V nej kňaz vysvetľuje a objasňuje to, čo sme počuli v čítaniach zo Svätého písma. Homília je povinná v nedeľu a v zasvätené sviatky. Odporúča sa však aj v iné dni. Počas homílie sedíme a pozorne počúvame. Po skončení homílie sa odporúča zachovať chvíľu ticha a v nej uvažovať o tom, čo sme počuli v Božom slove.

- Vyznanie viery (*Crédo*) - pri nedeľných a slávnostných svätých omšiach sa po homílii veriaci postavajú a spoločne vyznávajú vieru. Nicejsko - carihradské, prípadne apoštolské vyznanie viery veriaci buď recitujú, alebo spievajú. Na sviatok Narodenia Pána a na sviatok Zvestovania si pri slovách - *mocou Ducha Svätého vzal si telo z Márie panny a stal sa človekom* - všetci kľaknú.

- modlitby veriacich - nazývame aj spoločné modlitby. Konajú sa po homílii, alebo ak bolo, po vyznaní viery. Sú v nich prosby za všetkých ľudí, za potreby Cirkvi, za verejné záležitosti, za tých, čo sú v núdzi a podobne. Podľa uváženia môže kňaz aj niektoré prosby pridať. Prednáša ich diakon, lektor alebo spevák. Počas modlitieb veriacich všetci stojíme a do modlitieb sa zapájame zvolaniami. Spoločnou modlitbou veriacich sa uzatvára prvá časť svätej omše - liturgia slova.

Liturgia Eucharistie

obetovanie

- príprava obetných darov - po skončení liturgie slova, pripravujú prisluhujúci na oltári korporál, purifikatórium, kalich a misál. Obetné dary sa prinášajú v sprievode alebo ich prinesie posluhujúci z abakusu. Do kalicha s vínom primieša kňaz trocha vody.

- obetovanie - kňaz prevezme obetné dary a potom jednotlivo chlieb a víno ponúka Bohu ako obeť. Ak sa nespieva, ľud na konci zvolá: *Zvelebený Boh naveky!* Po predložení chleba a vína si kňaz umýva ruky (lavábo). Ak sa používa kadidelnica, ešte pred umývaním rúk kňaz incenzuje obetné dary, prechádza okolo oltára z pravej strany, incenzuje kríž. Potom podá kadidelnicu

turiferovi, ktorý sa ukloní a incenzuje kňaza. Po incenze kňaza ide turifer incenzovať ostatných veriacich. Ak je prítomný diakon, incenzuje namiesto turifera on.

- modlitba nad obetnými darmi - na záver úkonu prípravy obetných darov kňaz prednesie modlitbu nad obetnými darmi. V nej prosí o prijatie obety a o Božie dobrodenie z nej v závislosti od tajomstva sviatku. Všetci ju uzavrujú zvolaním *Amen*.

premenenie

- pieseň vďaky (prefácia) - je začiatok eucharistickej modlitby. Po úvodných zvolaniach kňaza a veriacich (Pán s vami, I s duchom tvojím, Hore srdcia...) nasleduje vlastný spev prefácie. Kňaz v nej oslavuje Boho Otca a ďakuje mu za dielo vykúpenia alebo za nejaký osobitný zreteľ diela spásy. Potom nasleduje oslava *Trojsvätého*. Ňou sa všetci prítomní spolu s kňazom pripájajú k nebeským zástupom a spievajú alebo recitujú *Svätý, svätý, svätý...* Počas prefácie všetci stojíme.

- premenenie - v tomto úkone sa slovami a úkonmi Krista koná obeta, ktorú Kristus ustanovil pri Poslednej večeri. Kňaz vkladá ruky nad obetné dary a potom vyslovuje slová premenenia. Na oltári sa silou Kristových slov, ktoré hovorí kňaz, premieňa chlieb na Kristovo telo a víno na Kristovu krv. Veriaci kľáčia a klaňajú sa Kristovi. Počas premenenia, ak sa používa kadidelnica, turifer incenzuje Sviatosť oltárnu jedným smerom tromi ťahmi tri krát. Pri pozdvíhovaní sa dáva zvončekom znamenie veriacim. Po premenení vína na Kristovu krv, keď si kňaz pokľakne, veriaci spolu s ním vstávajú. Turifer sa s navikulárom ukloní a odchádzajú do sakristie. Po premenení kňaz zvolá: *Hľa tajomstvo viery!* alebo použije inú, z troch možných formúl. Ľud odpovedá primeraným zvolaním na príslušnú formulu a kňaz prednesie ďalšiu časť eucharistickej modlitby.

- záverečná doxológia - chváloslovie, je záverom eucharistickej modlitby. Kňaz drží v rukách telo a krv Pána Ježiša a ukazuje ich veriacim. Prítom hovorí alebo spieva: *Skrze Krista a v Kristovi...* Ľud zvolá *Amen*. Niekedy sa spieva *Amen* aj trojhlasne tri krát.

prijímanie

- modlitba Pána (Otče náš) - je hlavnou prípravnou modlitbou na sväté prijímanie. Skladá sa z oslovenia a zo siedmich prosieb. V nich je zahrnuté všetko duchovné i pozemské dobro veriacich. Kňaz ju uvedie niekoľkými slovami. Môžeme ju spievať alebo recitovať. V jej závere sa kňaz modlí za zbavenie zla. Veriaci na konci zvolajú: *Lebo tvoje je kráľovstvo a moc i sláva naveky!*

- obrad pokoja - Kňaz prednesie modlitbu za pokoj a jednotu Cirkvi. Potom pozdraví prítomných a vyzve ich, aby si navzájom dali znak pokoja. Ľud odpovie zvolaním: *Pokoj a bratská láska nech je medzi nami!* Všetci si navzájom podľa miestneho zvyku dajú znak pokoja. U nás je to podanie ruky. Obrad pokoja nás vychováva k jednote a vzájomnej láske.

- lámanie chleba - kňaz vezme hostiu, rozlomí ju nad paténou a kúsok hostie vpustí do kalicha. Zmiešanie Pánovho tela ako kúska hostie so svätou krvou znamená opätovné spojenie Kristovho tela a duše čiže jeho vzkriesenie. Počas obradu lámania chleba veriaci spievajú: *Baránok Boží...*

- pozvanie na sv. prijímanie - po krátkej prípravnej modlitbe kňaz ukazuje najsvätejšiu hostiu ľudom a prítom hovorí slová pozvania na Baránkovu hostinu. Veriaci na túto výzvu odpovedajú slovami stotníka: *Pane, nie som hoden...* Vyjadrujú nimi svoju nehodnosť, ale aj túžbu po svätom prijímaní a jeho ovocí. Prítomní kľáčia a klaňajú sa Kristovi.

- sväté prijímanie - prvý prijíma kňaz - celebrant. Prijíma obidva spôsoby - telo i krv Pána Ježiša. Potom ide kňaz (diakon, akolyta) podávať sväté prijímanie ostatným prijímajúcim. Pri jeho boku stojí prisluhujúci s paténou tak, aby neprekážal rozdávatel'ovi pri rozdávaní Krista (vždy je na tej strane, v ktorej ruke drží misku s hostiami alebo cibórium). Jeho úlohou je dávať pozor, aby nepadali na zem úlomky z eucharistie, prípadne zabrániť pádu svätej hostie na zem.

Po skončení prijímania veriacich nasleduje purifikácia - kňaz (ak je prítomný tak diakon alebo akolyta) očistí posvätné nádoby, ak je to možné pri abakuse. Kalich sa čistí vínom a vodou, alebo

len samotnou vodou, ktorú potom vypije ten, kto čistil posvätné nádoby. Paténu zvyčajne treba utrieť purifikatóriom.

- posvätné ticho - sa odporúča zachovať po skončení svätého prijímania, kedy rozjímame nad darom svätého prijímania. Ďakujeme Kristovi a vyjadrujeme mu svoje vrúcne prosby. Dávame si aj predsavzatie, ako premeníme dar Eucharistie na skutky každodenného života. Počas chvíle ticha veriaci sedia. Niekedy možno za dar Eucharistie spievať *pieseň chvály*, ktorou veriaci spoločne ďakujú za sväté prijímanie.

- modlitba po svätom prijímaní (postkomúnia) - ňou sa zakončuje pieseň chvály alebo posvätné ticho. V nej vyjadruje vďaku za prijatý dar, ale aj prosbu Cirkvi o to, aby sa dar Eucharistie prejavil v našom živote. Ľud sa do nej zapojí na konci zvolaním *Amen*.

Záverečné obrady

- oznamy - po postkomúnii môže kňaz predniesť niekoľko krátkych oznamov alebo pokynov potrebných v živote farnosti.

- pozdrav - Kňaz na záver pozdraví všetkých prítomných: *Pán s vami!* Veriaci odpovedajú: *I s duchom tvojím!* Tento pozdrav utužuje spojenie veriacich s kňazom. Naznačuje aj jednotu prítomných s Kristom. S Pánom odchádzame domov, do života, uskutočňovať poslanstvo tejto obety: lásku k Bohu a k blížnemu.

- požehnanie - po pozdrave udeľuje kňaz prítomným požehnanie. Požehnanie je znakom ovocia svätej omše. Vyprosuje nám pomoc a posilu pre náš každodenný život s Kristom. Pri slávnostných príležitostiach sa používa slávnostná formula požehnania. Ľud pri požehnaní stojí a na konci zvolá *Amen*.

- odchod - od oltára asistencia odchádza znovu v sprievode, a to: najprv ide krucifer s krížom, po jeho stranách idú so zapálenými sviecami ceroferári. za nimi ide turifer a navikulár bez kadidla a loďky. Nasledujú ostatní prisluhujúci, lektor bez knihy a nakoniec kňaz, potom ceremonár (ak je). Sprievod sa začína zoraďovať po požehnaní. Kňaz si medzitým uctí oltár, pobožká ho a ukloní sa. Miništranti sú otočení smerom k oltáru. Ak je vo svätostánku Sviatosť oltárna, tak si pokľaknú a uklonia sa. Potom sa otočia a v sprievode odchádzajú do sakristie.

Na záver sa poďakujú Pánu Ježišovi za prejavenej milosti pri svätej omši a za pomoc pri miništrovaní. Potom sa prezlečú, všetky veci si starostlivo uložia na svoje miesto a pomôžu aj pri ukladaní ostatného liturgického náradia.

2.3. Obrady Veľkého týždňa

2.3.1. Kvetná nedeľa

V tento deň si Cirkev pripomína Ježišov vstup do Jeruzalema, aby tam uskutočnil veľkonočné tajomstvo. Spomienka na Pánov vstup do Jeruzalema sa koná buď procesiou alebo slávnostným vstupom pred hlavnou omšou a jednoduchým vstupom pred inými omšami.

Procesia - Kňaz spolu s asistenciou príde na miesto od ktorého sa má ísť v procesii a kde sa veriaci s ratolesťami v rukách v určenú hodinu zhromaždili. Miništranti majú so sebou svätenú vodu, kaddidelnicu a loďku (ak sa mieni používať), kríž poprípade sviece. Po pozdrave, krátkom príhovore a modlitbe mlčky pokropí ratolesti svätenou vodou. Potom sa číta evanjelium a ak je to vhodné môže byť i krátka homília. Po evanjeliu alebo po homílii (ak bola) dá kňaz alebo niektorý z posluhujúcich pokyn k procesii týmito alebo podobnými slovami: *Bratia a sestry, ako kedysi zástupy v Jeruzaleme, tak aj my dnes dnes volajme Ježišovi na slávu. Poďme v pokoji!*

Procesia sa pohne ku kostolu v tomto poriadku: popredu ide turifer s dymiacou kadidelnicou, za ním ide krucifer s ozdobeným krížom, po jeho bokoch dvaja ceroferári zo zažatými sviecami. Potom kráča kňaz s asistenciou. Za nimi idú veriaci s ratolesťami v rukách. Keď kňaz príde k oltáru, pobožká ho, prípadne ho i incenzuje. Potom ide k sedesu odloží pluviál - ak mal - a oblečie si ornát. Ďalej pokračuje v slávení omše.

Slávnostný vstup - Veriaci s ratolesťami v rukách sa zhromaždia pred bránou kostola alebo v kostole samom. Kňaz, prisluhujúci a skupina zástupcov ľudu prídu na stanovené miesto mimo presbytéria. Požehnanie ratolestí a čítanie evanjelia sa koná ako pred procesiou. Po evanjeliu kňaz, prisluhujúci a skupina zástupcov ľudu slávnostne idú cez kostol k oltáru. Ďalej pokračuje slávenie sv. omše.

Jednoduchý vstup - Keď kňaz príde k oltáru, pobožká ho, odíde k sedadlu, pozdraví ľud a pokračuje v omši zvyčajným spôsobom.

Pašie sa čítajú bez sviečok a bez incenzácie, bez pozdravu a bez poznačenia knihy znakom kríža.

2.3.2. Zelený štvrtok

Vo večerných hodinách sa slávi svätá omša na pamiatku Poslednej večere za účasti celej farnosti. Všetci kňazi a prisluhujúci sa zúčastnia na slávení Eucharistie, každý podľa hodnosti v duchovnej službe. Svätostánok má byť prázdny. Kým sa spieva oslavná pieseň, zvoní zvon. Potom sa odmlčia až do Veľkonočnej vigílie.

Umývanie nôh - Po homílii privedú prisluhujúci vybraných mužov (alebo chlapcov) k sedadlám pripraveným na vhodnom mieste. Kňaz (ak treba odloží ornát) príde ku každému, naleje mu vody na nohy a utrie ich. Prisluhujúci mu pritom pomáhajú.

Prenesenie Najsvätejšej sviatosti - Po modlitbe po prijímaní vloží kňaz do kadidelnice tymián a kľačičky trikrát okiadza Oltárnu sviatosť. Potom si vezme vélum. Nasleduje sprievod na čele s krížom. Kňaz nesie Oltárnu sviatosť, sprevádzajú ho prisluhujúci so sviecami a kadidlom. Najsvätejšiu sviatosť odnesie cez kostol do niektorej primerane ozdobenej kaplnky a tam ju uschová. Keď sa príde na miesto, kde má byť uschovaná Oltárna sviatosť, kňaz vloží nádobku s hostiami do ozdobenej schránky, nasype do kadidelnice tymián a kľačičky okiadza Oltárnu sviatosť. Potom kňaz zatvorí úschovnú schránku, alebo svätostánok. Po krátkej tichej poklone kňaz a prisluhujúci vstanú, pokľaknú na jedno koleno a vrátia sa do sakristie.

Nasleduje obnaženie oltárov. Ak je to možné, odnesú sa z kostola aj kríže. Tie čo zostanú v kostole by mali byť zahalené.

2.3.3. Veľký piatok

Podľa tradície Cirkev v tento a v nasledujúci deň neslávi eucharistickú obetu. Oltár je úplne obnažený, bez kríža, svietnikov a plachiet. Kňaz a prisluhujúci sa oblečú ako na svätú omšu. Prídu k oltáru, poklona sa, ľahnú si dolu tvárou alebo ak je to vhodnejšie, kľaknú si a zotrývajú v tichej modlitbe. Potom odídu k sedadlám. Nasleduje **liturgia slova**, ktorú zakončuje **slávnostná modlitba veriacich**.

Poklona svätému krížu - po modlitbách veriacich nasleduje slávnostná poklona svätému krížu. Môže sa zvoliť jeden z dvoch spôsobov.

*Prvý spôsob: **OBRAD SO ZAHALENÝM KRÍŽOM:*** K oltáru sa prinesie zahalený kríž v sprievode dvoch ceroferárov. Kňaz, stojac pred oltárom, vezme kríž, poodhalí jeho vrchnú časť, vyzdvihne ho a začne spievať *Hľa, drevo kríža*. V speve mu pomáhajú prisluhujúci, prípadne spevácky zbor.

Všetci odpovedajú *Podťe, pokloňme sa*. Keď dospievajú, všetci si kľaknú a zotrávajú v tichej adorácii. Kňaz pritom stojí a drží zdvihnutý kríž.

Potom odhalí pravé rameno kríža, pozdvihne kríž a spieva *Hľa...* Pokračuje sa ako po prvý raz.

Napokon odhalí celý kríž, pozdvihne ho a tretí raz spieva *Hľa...* Pokračuje sa ako po prvý raz.

Potom v sprievode dvoch ceroferárov odnesie kríž ku vchodu do presbytéria alebo na iné vhodné miesto. Tam ho položí alebo odovzdá prisluhujúcim aby ho držali. Po oboch stranách sa postaví sviece. Nasleduje vlastná poklona krížu.

Druhý spôsob: OBRAD S NEZAHALENÝM KRÍŽOM: Kňaz, diakon, prípadne iný prisluhujúci ide v sprievode prisluhujúcich ku vchodu do kostola. Tu vezme nezahalený kríž, prisluhujúci vezmú zažaté sviece a idú v sprievode cez kostol do presbytéria. Ten, čo nesie kríž, pozdvihne ho najprv pri vchode, potom uprostred kostola, napokon pred presbytériom a spieva pritom *Hľa...* Všetci mu odpovedajú *Podťe pokloňme sa*. Po každej odpovedi si kľaknú a chvíľu zotrávajú v tichej adorácii ako pri prvom spôsobe. Potom sa kríž so sviecami položí ku vchodu do presbytéria.

Vlastná poklona svätému krížu. Krížu sa príde pokloniť najprv kňaz, potom klérus a veriaci. Keď prechádzajú pred krížom vzdajú mu úctu jednoduchým pokľaknutím alebo iným vhodným spôsobom podľa miestneho zvyku, napríklad pobožkaním. Tí, čo sa už poklonili krížu, si sadnú.

Po poklone sa odnesie kríž na miesto, ktoré je preň pripravené. Zažaté sviece sa postaví vedľa oltára, alebo ku krížu.

Sväté prijímanie. Oltár sa prikryje plachtou, rozprestie sa naň korporál a pripraví sa kniha (Rímsky misál). Potom kňaz (diakon, ak je prítomný) prenesie na oltár Najsvätejšiu sviatosť najkratšou cestou z miesta, kde bola uschovaná. Dvaja prisluhujúci sprevádzajú oltárnu sviatosť so zažatými sviecami, ktoré potom postaví vedľa oltára alebo na oltár. Ostatný pritom mlčky stojí.

Po svätom prijímaní kňaz alebo diakon odnesie nádobku s hostiami na pripravené miesto.

Kde je to zvykom, vykoná sa sprievod do Božieho hrobu.

Sprievod do Božieho hrobu. Po svätom prijímaní vloží celebrant hostiu do monštrancie, monštranciu zahalí bielym priesvitným závojom a nechá ju na oltári.

Po modlitbe po prijímaní celebrant zostúpi pred oltár, vloží do kadidelnice tymian, kľakne si a incenzuje Najsvätejšiu sviatosť. Potom prijme náplečné vélum, vezme do rúk monštranciu a nesie ju do Božieho hrobu. Pred ním ide turifer, ktorý incenzuje Sviatosť; celebranta sprevádzajú miništranti so zapálenými sviecami. Po príchode k Božiemu hrobu celebrant vystaví monštranciu na oltár, kľakne si, incenzuje Sviatosť a zotrvá v tichej modlitbe. Potom po krátkej adorácii celebrant s asistenciou odíde do sakristie.

Uloženie Oltárnej sviatosti. Adorácia v Božom hrobe trvá až do začiatku Veľkonočnej vigílie. Na noc sa sviatosť uloží do svätostánku. Pri uložení si kňaz vezme na albu alebo superpelíciu červenú štólu, príde k Božiemu hrobu, chvíľu zotrvá v tichej modlitbe, a potom sa s prítomnými modlí. Po modlitbe uloží Sviatosť do svätostánku.

2.3.4. Biela sobota

Ak sa prerušilo vystavenie Sviatosti na Veľký piatok večer alebo v noci a Eucharistia sa uložila do svätostánku, na Bielu sobotu ráno vyloží Najsvätejšia sviatosť a v poklone sa pokračuje.

Po ranných chválach (ak boli) ide celebrant s asistenciou k Božiemu hrobu, vyloží v monštrancii Sviatosť, kľakne si a chvíľu v tichosti adoruje.

Pred slávením Veľkonočnej vigílie sa ukončí poklona v Božom hrobe. Celebrant príde k Božiemu hrobu, kľakne si pred Sviatosťou chvíľu sa ticho modlí. Potom s prítomnými recituje večery Bielej soboty alebo aspoň prosby z nich. Potom celebrant vyberie hostiu z monštrancie a uloží ju do svätostánku. Na sochu Krista ležiaceho v hrobe sa položí biela plachta a zhasnú sa všetky svetlá okrem večnej lampy pri svätostánku.

2.3.5. Vigília Veľkonočnej nedele

Veľkonočná vigília sa skladá z týchto častí: I. Obrad svetla; II. Liturgia slova; III. Liturgia krstu; IV. liturgia Eucharistie. Niekde nasleduje aj V. časť - Vzkriesenie.

Obrad svetla. V kostole sa zhasnú svetlá. na vhodnom mieste mimo kostola sa pripraví oheň. Keď sa tam zhromaždili veriaci, príde kňaz s prisluhujúcimi; jeden z nich nesie veľkonočnú sviecu (paškál). Kňaz pozdraví zhromaždený ľud a poučí ho o veľkonočnej vigílii. Potom požehná oheň. Jeden z prisluhujúcich prinesie pred celebranta veľkonočnú sviecu. Celebrant potom vyryje do sviece kríž, ostatné znaky a vsadí do nej päť hrudiek tymiánu, ktoré symbolizujú päť rán Kristových. Od posväteného ohňa sa zapáli veľkonočná svieca.

Kňaz (diakon) vezme veľkonočnú sviecu, drží ju pozdvihnutú a spieva *Kristus, svetlo sveta*. Všetci vojdú do kostola. Na čele ide kňaz (diakon) s veľkonočnou sviecou. Ak sa používa kadidlo, posluhujúci s dymiacou kadidelnicou kráča pred kňazom (diakonom). Pri vchode do kostola kňaz (diakon) pozdvihne sviecu a znovu spieva *Kristus,...* Potom si všetci zapália sviečky od veľkonočnej sviece a sprievod pokračuje. Kňaz (diakon) pred oltárom zastane, obráti sa k ľudu a tretí raz spieva *Kristus,...* V kostole sa potom zažnú všetky svetlá (bez sviec na oltári).

Po príchode k oltáru ide kňaz k sedesu. Diakon (alebo sám kňaz) postaví veľkonočnú sviecu na svietnik. Ak sa používa kadidelnica, vloží do nej tymián ako na evanjelium vo sv. omši. Kňaz (diakon) môže incenzovať knihu i sviecu a potom prednesie veľkonočný chválospev. Všetci zatiaľ stoja a držia v rukách zažaté sviece.

Liturgia slova. Všetci odložia sviece a sadnú si. Lektor prečíta čítanie, žalmista prednesie medzispiev. Po medzispieve nasleduje modlitba. Po poslednom čítaní zo Starého zákona s príslušným medzispievom a modlitbou zažnú sa na oltári sviece a kňaz začne oslavnú pieseň *Sláva Bohu na výsostiach*. Všetci pokračujú. Ak je zvykom, zvoní pri tom zvony. Po modlitbe číta lektor z listu apoštola Pavla (Rim 6, 3-11). Po čítaní všetci vstanú. Kňaz (žalmista) zaspieva slávnostné *aleluja* a všetci po ňom opakujú. Na evanjelium sa prináša iba kadidlo (ak sa používa) bez sviec.

Liturgia krstu. Kňaz s prisluhujúcimi ide ku krstiteľnici. Ak sa má vysluhovať krst, zavolajú sa katechumeni, ktorých privedú krstní rodičia. Po krátkom príhovore kňaza sa spievajú litánie ku všetkým svätým.

Ak treba ísť ku krstiteľnici v dlhšom sprievode, litánie sa spievajú počas procesie. V tomto prípade sa krstenci zavolajú ešte pred procesiou.

Na čele sprievodu sa nesie veľkonočná svieca, za ňou idú katechumeni s krstnými rodičmi a kňaz s prisluhujúcimi. Ak sa nevysluhuje krst a nesväť sa krstná voda, litánie sa vynechajú.

Potom kňaz svätí krstnú vodu. Ponorí sviecu do vody a pokračuje v modlitbe. Potom kňaz vytiahne veľkonočnú sviecu z vody a ľud pri tom zvolá: *Oslavujte Pána, pramene, chváľte a zvelebujte ho na veky!* Ak je prítomný biskup alebo kňaz, ktorý má právomoc birmovať, hneď po krste vysluhuje dospelým novopokrsteným aj sviatosť birmovania.

Po krstných (a birmovných) obradoch, alebo, ak sa tieto sviatosti nevysluhovali, po svätení vody, všetci vstenu a so zažatými sviecami v rukách si obnovia krstné sľuby. Potom kňaz pokropí ľud svätenou vodou. Medzi tým sa novopokrstení vrátia na svoje miesta.

Keď kňaz pokropil ľud, vráti sa k sedesu. Vynechá sa vyznanie viery a hneď nasleduje modlitba veriacich.

Liturgia Eucharistie. Pokračuje zvyčajným spôsobom.

Vzkriesenie. Hneď po modlitbe po prijímaní si celebrant vezme biely pluviál (alebo môže ostať aj v ornáte), zíde pred oltár, kľakne si a incenzuje Sviatosť. Celebrant po príhovore zaintonuje: *Vstal som z mŕtvych*. Zbor alebo aj veriaci pokračujú: *A som, Otče,...* Potom celebrant prijme náplečné vélum, vezme do rúk monštranciu a povie: *Pokoj vám, ja som to. Aleluja*. Zbor (ľud) pokračuje:

Nebojte sa. Aleluja. Tieto slová sa zopakujú ešte dva krát a to vždy vyšším hlasom. Potom kňaz alebo spevák zaspieva: *Pán Ježiš Kristus vstal z mŕtvych.* Všetci v piesni pokračujú.

Sprievod ide cez kostol a okolo kostola podľa miestnych okolností. Pred Sviatosťou idú turiferi, ktorí striedavo incenzujú Najsvätejšiu sviatosť. Na čele procesie sa nesie kríž a socha Zmŕtvychvstalého. Ostatní veriaci sa usporiadajú podľa miestnych zvyklostí. Zvonia zvony.

Pri návrate speváci intonujú chválospev *Teba, Bože, chválime.* Ľud pokračuje. Keď celebrant položí sviatosť na oltár, stane si pred oltár a pripojí sa k spevu. Potom nasleduje *Tantum ergo - Ctíme túto Sviatosť.*

Po druhej strofe eucharistického hymnu kňaz incenzuje Sviatosť. Po skončení hymnu sa modlí. Potom prijme náplečné véľum, vezme do rúk monštranciu a požehná ľud. Potom uloží Sviatosť do svätostánku. Na zakončenie sa zaspieva veľkonočná mariánska antifóna.

Záver

Na záver by som chcel pripomenúť, že táto práca je len struèná pomôcka ktorá sa snaží vysvetliť a priblížiť pravý význam niektorých liturgických predmetov a úkonov v liturgii, ako aj tieto liturgické úkony konať správne v duchu liturgie.

Dodatok

Modlitby

Ráno

Skôr ako vykročím do nového dňa, chcem ťa pozdraviť, Otče, ako prvého. Som rád, že si vždy pri mne, na dosah ruky, že sa na teba kedykoľvek smiem obrátiť v presvedčení, že ma nespúšťaš z oka ani na chvíľu, nech by sa so mnou čokoľvek stalo.

Idem do práce. Chcem sa jej venovať svedomite a poctivo, lebo mám tak účasť na tvojom stvoriteľskom a vykupiteľskom diele. To bude moja bohoslužba.

Pomôž mne a mojim bratom vo viere vniestť do každého prostredia pokoj a dôveru v Život, vzájomné porozumenie, solidárnosť, radosť a bratskosť.

Daj mi pochopiť, že plnosť života sa dosahuje dávaním, veľkosť službou, radosť sebazáporom, pokoj odpúšťaním, šťastie vzájomnou pomocou. Oslobod' ma od závidosti a nenávidosti, hnevu a žiarlivosti, nedotklivosti a smútku, nestriednosti a zmyselnosti, lenivosti a prospechárstva.

Viem, že mi budeš stále po boku - ako Otec, nie ako policajt alebo sudca. Ak urobím dajaký mylný krok, ak sa ma zmocní hnev, ak zabľúdím na cestu hriechu, nedaj, aby som upadol do zmätku a ľahostajnosti voči tvojej pomocnej ruke. Daj, aby som ti aj vtedy dôveroval. Preto si mi blízko, aby si mi pomohol.

Je ešte veľa vecí, za ktoré by som sa mal modliť, prípadne za ktoré by som ti mal ďakovať. A sú i prosby, ktoré neviem alebo sa neopovážim vysloviť. Vypočuj aj tie, Otče!

Odporúčam ti dnes najmä... (vyjadri - aj slovne - konkrétne prosby, diktované potrebami dňa).

Dovoľ, aby som sa obrátil na teba modlitbou, ktorú nás naučil tvoj Syn: Otče náš ...

Ďakujem ti, že smiem nazývať Matku tvojho Syna svojou matkou. Zdravas Mária ...

Teraz idem: V mene † Otca † i Syna † i Duchu Svätého. Amen.

Večer

Pominul sa deň so svojimi starosťami a radosťami, prácami a záujmami, zhomom a nepokojom. Prichádzam k tebe, Otče, aby som v tvojej prítomnosti našiel pokoj a rovnováhu. všetko, čo som dnes prežil, vkladám do tvojich rúk - ako si nás to učil skrze svojho apoštola Petra.

Ťažko mi zavše padlo prerušiť pracovný proces, pretrhnúť chod myšlienok (zdali sa mi také dôležité!), upriamiť sa len na teba, osloviť ťa a zahľadiť sa tvojimi očami na svoju činnosť. Maj so mnou súcit, že sa mi to zriedka podarilo. Zabúdal som, že si mi blízko, že sa prizeraš, čo sa so mnou deje. Niekedy som dokonca zapochyboval, či ma máš rád. Najmä v čase neúspechu, poníženia, nedorozumenia a utrpenia. Ďakujem ti aj za ne a za všetky nepríjemnosti a protivenstvá tohto dňa. Ty vieš, prečo museli prísť. Usmerni moje city a myšlienky, slová a rozhodnutia, aby som v súlade s tvojou vôľou a v tvojej láske zakončil tento deň.

Odporúčam do tvojej otcovskej dobroty rodinu a príbuzných, priateľov aj známych, najmä tých, ktorí dnes večer na teba zabudnú alebo nenájdu cestu k tebe. Daj mi osviežujúci spánok a pokojnú noc v nádeji, že bdieš nad nami.

Vzývanie Ducha Svätého

Ant.: Príď Duchu Svätý naplň srdcia svojich veriacich a zapáľ v nás oheň svojej lásky.

V: Zošli svojho Ducha a všetko bude stvorené

R: A obnovíš tvárnosť zeme.

Modlime sa: Večný Bože, ty osvecuješ srdcia veriacich svetlom Ducha Svätého, daj prosíme, aby sme v tomto Duchu poznávali, čo je správne a vždy sa radovali z jeho útechy a posily. Skrze Krista nášho Pána.

Amen.

Modlitba za povolania

Ježiš, Dobrý Pastier, prosíme ťa, vzbudzuj vo všetkých spoločenstvách nových kňazov, diakonov, rehoľníkov a rehoľníčky, zasvätených laikov a misionárov podľa potrieb celého sveta.

Zverujeme ti predovšetkým naše spoločenstvo; vzbud' medzi nami duchovné ovzdušie, v akom žili prví kresťania. Daj, aby sme sa aj my stali večeradlom, v ktorom sa modlíme a očakávame príchod Ducha Svätého s jeho vznešenými darmi.

Sprevádzaj našich duchovných pastierov a všetky Bohu zasvätené osoby. Riad' kroky tých, ktorí nadšene prijali tvoje volanie a ktorí sa pripravujú prijať posvätné rády, alebo sa chystajú na zasvätenie zložením rehoľných sľubov.

Obráť svoj láskavý pohľad na toľkých mladíkov, ktorých si povolal a ktorí sú ochotní ťa nasledovať. Daj im spoznať, že iba v tebe budú môcť naplno realizovať svoj život.

Zverujeme tieto veľké záujmy tvojho Božského Srdca mocnému orodovaniu Panny Márie, ktorá je matkou a vzorom všetkých povolaných.

Prosíme ťa, posilni našu vieru a našu istotu, že nebeský Otec nás vyslyší v tom, čo ty sám si nám rozkázal žiadať. Amen.

Ján Pavol II.

Modlitba miništranta

Pane Ježišu Kriste, verím, že vo svätej omši sa sprítomňuje tvoja obeta na kríži za spásu všetkých ľudí. Verím, že v Eucharistii zostávaš medzi nami skutočne prítomný. Klaniam sa ti prítomnému v tomto veľkom tajomstve lásky.

Ďakujem ti za milosť, že môžem byť pri tebe tak blízko, miništrovať pri tvojom oltári a pomáhať kňazovi pri slávení obety svätej omše.

Prosím ťa, pomáhaj mi, aby som ti vždy verne slúžil a žil ako dobrý kresťan.
Mária, pomocnica kresťanov, oroduj za nás.

Amen.

Modlitba za duchovných otcov

Pane Ježišu Kriste, Ty ako Dobrý Pastier prebývaš medzi nami v Najsvätejšej Sviatosti. Zošli zo Svätostánku prebohaté dary svojich milostí na našich duchovných otcov. Daj im všetky milosti, ktoré sú potrebné k ich a nášmu spaseniu. Posilni ich, aby verne bedlili nad svojim stádom, ktoré im zveril Duch Svätý. Žehnaj ich, keď v modlitbách dvíhajú svoje srdcia k Tebe, žehnaj ich, keď v kňazskom úrade pracujú pre spásu nesmrteľných duší. Učiň, aby boli pastiermi podľa Tvojho srdca, a keď prídeš súdiť pastierov a ich stáda, aby boli ich korunou a radosťou a aby dosiahli nevädnuú korunu večného života

Amen.

Modlitba pred sv. prijímaním

Pane Ježišu Kriste. Ty ma poznáš a vieš, že niet na mne nič dobré, okrem Tvojej milosti, čím by som si zaslúžil, že ty prichádzaš ku mne. Preto vyznávam svoju nehodnosť; uznávam tvoju dobrotu, velebím tvoju milostivosť a ďakujem ti za tvoju preveľkú lásku. Najláskavejší a najdobrotivejší Ježišu! Koľkou úctou, vdakou a akou večnou chválou som ti zaviazaný, že smiem prijať tvoje najsvätejšie Telo. Prijmi ma na chválu a slávu svojho mena, keď si mi pripravil svoje telo za pokrm.

Amen.

Modlitba po sv. prijímaní

Vďaka ti, dobrý Ježišu, večný pastier, že nás biednych a vyhnančov občerstvuješ svojim predrahým Telom a k prijímaniu tajomstva nás pozývaš vlastnými slovami: „Podťe ku mne všetci, ktorý sa namáhate a ste preťažení, a ja vás posilním“.

Najvyšší Pán, ktorý nepotrebuješ nikoho, zvolil si si touto svojou Sviatosťou príbytok vo mne. Zachovaj moje srdce a telo nepoškvrnené, aby som s blaženým a čistým svedomím častejšie mohol prijímať tento pokrm na svoju večnú spásu.

Daj, Pán, Boh, moja spása, aby častým prijímaním tvojho tajomstva vzrastala vrúcnosť mojej pobožnosti.

Amen.

Obrad prijatia do liturgickej služby

Pri bohoslužbe slova, po homílii celebrant zavolá po mene tých, čo budú vykonávať liturgickú službu. Volaní sa postavia pred celebranta alebo pred oltár a celebrant ich osloví:

Milí chlapci, Pán vás volá do svojej služby pri oltári. Vy ste toto volanie vo svojom vnútri počuli a ochotne sa do tejto služby hlásite. Teraz vás s láskou prijímame medzi tých, čo zodpovedajú za túto liturgickú službu.

Dobre si uvážte a uvedomte, akú úlohu beriete na seba. stávate sa totiž služobníkmi oltára a spolupracovníkmi kňaza v jeho liturgických úkonoch, ktoré nám zanechal Kristus na spásu duší. Je to veľmi zodpovedná, ale krásna služba.

Budete pomáhať kňazovi a ostatným služobníkom čo najdôstojnejšie, aby aj vašou zásluhou každé slávenie bolo dôstojné a usporiadané.

V tejto službe sa správajte ako praví učeníci Pána. Od vás sa očakáva, že budete mať podľa vzoru Pánových učeníkov úctu a lásku k posvätným veciam, budete ochotne a pohotovo slúžiť pri bohoslužbách, budete v srdci veselí a čistí, a to tak pri oltári, ako aj v živote.

Ale skôr, ako by sme vás uviedli do liturgickej služby, verejne pred (farským) spoločenstvom vyjadrite svoju vôľu a ochotu vziať na seba túto úlohu.

Celebrant: **Chcete naozj ochotne konať túto službu pre Pána a pre naše farské spoločenstvo?**

Chlapci: **Áno, chceme.**

Celebrant: **Teraz teda predneste svoj sľub.**

Každý miništrant postojacky hovorí nahlas:

**Pane Ježišu,
ďakujem ti, že si ma povolal
do služby pri oltári
(medzi služobníkov oltára).**

**Sľubujem ti, že s tvojou pomocou
budem vždy ochotne, veľkodušne a s radosťou
slúžiť pri liturgických sláveniach.**

**Sľubujem, že moje správanie v kostole,
doma, v škole a vôbec všade
bude vždy príkladné.
Budem sa usilovať žiť
podľa tvojho príkladu.
Amen.**

Celebrant: **Pán nech vám pomáha svojim požehnaním a podpora vašich rodičov nech vás zachová v službe verných a šľachetných.**

Potom sa spieva vhodná pieseň, ktorá má vyjadrovať radosť, odhodlanie a ochotu.

Celebrant zatiaľ odovzdá každému chlapcovi liturgický odev, do ktorého im rodičia pomôžu obliecť sa.

Omša pokračuje Krédom, ak je. Potom sa celebrant obráti k ľudu:

Drahí bratia a sestry, vzývajte Boha, nášho Otca, za potreby všetkých ľudí a celej Cirkvi, ale najmä za týchto našich bratov, ktorých sme dnes prijali medzi miništrantov.

Nasledujú prosby z príslušného liturgického dňa alebo obdobia, ku ktorým sa pridá:

- 1. Pane, príjmi úmysel týchto svojich synov, ktorých sme dnes uviedli do liturgickej služby, a pomáhaj im, aby ti verne a ochotne slúžili pri tvojom oltári.**
- 2. Na orodovanie svätého Dominika Savia, patróna miništrantov, zachovaj ich vo svojej láske a milosti a daj, aby boli pre všetkých vzorom nábožného života.**

Je dobré, ak striedavo prednášajú tieto intencie starší miništranti.

Kňaz zakončí:

**Láskavý Otče,
zošli svoje požehnenie na tento ľud
a na týchto svojich synov,
čo sa zasväcujú tvojej službe pri oltári,
aby verne plnili svoju úlohu
a mohli byť vzorom svojim bratom
na slávu tvojho mena.
Skrze Krista, nášho Pána.**

Časopis LITURGIA č. 3/1991

Pravidlá pre lektorov

1. Predčítať pri bohoslužbe Božie slovo je výkon tvojho laického kňazstva. Preto k nemu pristupuj s veľkou zodpovednosťou a pokorou a raduj sa, že môžeš slúžiť ako lektor.

Lektorská služba prehĺbi tvoj duchovný život.

2. Čomu človek nerozumie, to nemôže ani správne predčítať. Preto sa musíš predtým riadne pripraviť.

Snaž sa pochopiť myšlienkový obsah a bez hanby sa poraď o tom, čo si dobre nepochopil.

3. Sotva sa ti podarí chytiť tón a polohu hlasu, pauzy, prízvuky a melódiu viet až pri samom čítaní. Preto si lekciu prečítaj dopredu nahlas.

Urobíš dobre, ak môžeš k tomu pozvať aj nejakého poslucháča.

4. Aj keď predspevuješ, musí ti byť dobre rozumieť. Preto spievaj dostatočne nízko, aby tón nepreznieval reč; a zo správnym prízvukom a vhodnými pauzami, aby sa slová neprekrývali.

A neobávaj sa, že nemáš pekný hlas. Nie sme na koncerte.

5. Čo predčítaš, musíš mať jasne rozčlenené. Poslucháč nevníma jednotlivé slová, ale ucelené predstavy.

Rozdel si najprv text na odstavce, myšlienkové celky. poznač si to v texte príslušnými znamienkami.

6. Položiť správny prízvuk nie je vec náhody, ale pochopenia. Veta je utvorená tak, že vyhrocuje myšlienku do jedného hlavného slova.

Tie hlavné slová vo vetách si dobre zapamätaj alebo podčiarkni v texte dopredu.

7. Pri čítaní zachovávaj melódiu reči. Tá spolu s prízvukom a striedaním tempa dáva vetám život, farbu a znelosť.

Nezamieňaj melódiu reči za "nábožné" pospevovanie ani za tzv. "tonus rectus", ako to bývalo počuť v latinskej liturgii.

8. Čiarka za slovom neznamená vždy pauzu, ani sa pred ňou vždy nezdvíha hlas. Rozlišuj, kedy ju brať vážne, a kedy ju "nečítať".

Pri písaní sa riadime pravopisnými pravidlami o čiarkach; pri predčítaní sa riadime myšlienkovým spádom prirodzeným prúdom hovorenej reči.

9. Ak chceš čítať tak, ako sa naozaj rozpráva, nechaj sa znamienkami ako je dvojbodka alebo úvodzovky myšlienkovo viesť, nie zvukovo spútať.

10. Hlas znie najlepšie, ak rozprávaš vo svojej prirodzenej polohe: preto sa neprepínaj; začni hlbšou polohou a tou aj skonči.

Nesnaž sa o "nábožný" pátos, rozprávaj prirodzene.

11. Nečítaj rýchlo: vyslovuj zreteľne, nechávaj príslušné pauzy, dýchaj pokojne. Dopraj ľuďom, aby stačili sledovať Božie posolstvo myšlienku za myšlienkou.

12. Skôr než začneš čítať, a potom pred každým novým odstavcom sa pozri na ľud. Naviažeš spojenie a zväčšíš účinok slova. Nečítaš pre seba, ale čítaš ľuďom, hovoríš k nim, a "oko je do duše okno".

13. Ľudia nepočúvajú len ušami, ale aj očami. Preto aj tvoj vzhľad, oblečenie, postoj a pohyby patria k tvojej službe.

Chod' kludne, stoj pevne na oboch nohách, a s lektorskou knihou zaobchádzaj úctivo.

14. Miluj čistotu a správnosť materskej reči.

Predčítavateľ v kostole je tiež aj učiteľom ľudí, ako sa má správne rozprávať. Dávaj si pozor na nárčie a slangové návyky.

15. S mikrofónom musíš zaobchádzať opatrne a jemne. Nauč sa, ako s ním manipulovať a ako doň rozprávať.

Čítaj vo vzdialenosti 20 - 30 cm. od mikrofónu, neschovávaj sa zaň; pri speve i spoločnej modlitbe od mikrofónu odstúp.

A v tom ti, milý lektor, Pán Boh pomáha !

Register

abakus 11

administrátor diecézy 4

adventné obdobie 5

akolyta 15
alba 6
ambona 10
ampulky 11
aspergil 12

bakulár 15
baptistérium 11
bazilika 10
berla 7
biret 7
biskup 4
Breviár 9
burza 12

Ceremoniál 9
ceroferár 14
cibórium 12
cingulum 7
Cirkev 3
cirkevná provincia 3
Crédo 17

dalmatika 7
dekan 4
dekanát 3
diecéza 3
direktórium 9
doxológia 18

evanjelium 16

farár 4
farnost' 3
farský chrám 10
férie 6
filiálny chrám 10

generálny vikár 4
Glória 16
golier 6

habit 6
holubica 13
homília 17
humerál 6

I.N.R.I 12

IHS 13
incenzácia kňaza 14
incenzácia ľudu 14
incenzácia pri premenení 14
infula 7
infulár 15
introit 16
ichthys 13

jeleň 13

kadidelnica 12
kalich 11
kamža 6
kancionál 9
kanonik 4
kapitulský chrám 10
kaplán 4
kardinál 3
katedrálly chrám 10
kľáčanie 8
kohút 13
kolekta 16
komentátor 14
konkatedrálly chrám 10
konvičky 11
korporál 12
Kostol 9
kotva 13
kríž 12
krizma 12
krstiteľnica 11
krucifer 14
kustódia 12

Palia 13

lámanie chleba 18
lampa 13
lavabo 12
lekcionár 9
lektor 15
lev 13
librifer 15
liturgické farby 8
liturgický rok 5
loď 13
loďka 12

lunula 12

medzispev 16
metropolita 4
metropolitný chrám 10
mitra 7
modlitby veriacich 17
monštrancia 12

navicula 12
navikulár 14

obdobie "cez rok" 5
obetovanie 17
obrad pokoja 18
olej 12
oltár 10
oltárny kríž 10
organ 11
ornát 7
ovečka 13
oznamy 18

pálium 7
palla 12
pápež 3
pastorál 7
paškál 11
paténa 11
pektorál 7
pelikán 13
pluviál 7
pokľaknutie 8
Pontifikál 9
postkomúnia 18
pôstne obdobie 5
požehnanie 19
predsieň 10
prefácia 17
premenenie 17
presbytérium 10
primas 4
prostrácia 8
prozretnosť 13
prsteň 7
pulpit 12
purifikácia 18
purifikatórium 12

reverenda 6
rímsky misál 9

sakristia 10
sedenie 8
sedes 10
slávnosti 6
soli Deo 7
spomienky 6
spovednica 11
státie 8
superka 6
superpelícia 7
sväté prijímanie 18
sväteniny 4
svätostánok 11
sviatky 6
sviatosti 4
sviece 11

štóla 7

tabernákulum 11

chór 10
chrámová loď 10

turibulum 12
turifer 14

uctenie oltára 16

úklon 8
úkon kajúcnosti 16

večné svetlo 11
veľkonoèné obdobie 5
veľkonoèné trojdnie 5
vianočné obdobie 5
vzkriesenie 22

zvončky 12
zvony 11

Slovníček

adorácia - klaňanie sa, obdivovanie

celebrant - kňaz, ktorý slúži svätú omšu
hierarchia - súhrn osôb alebo orgánov, ktoré v Cirkvi vlastnia „posvätnú moc“
incenzácia - okiadzanie kadidlom
katechumen - človek, pripravujúci sa na krst
klerik - je to osoba, ktorá už má nejaké kňazské svätenie, teda diakon, kňaz, biskup, kardinál, pápež
konkláve - voľba pápeža
laik- každý človek, ktorý nie je klerik
lavábo - umývanie rúk kňaza pri svätej omši, ale aj ručník, ktorý sa pri tom používa
orácia - modlitba
purifikácia - umývanie, čistenie liturgických nádob (kalich, miska, paténa)
vešpery - večerná modlitba z breviára (z liturgie hodín)

Použitá literatúra

Rímsky Misál, SÚSCM, Rím 1981
 Jozef BEITL, Liturgika I a II, vysokoškolské skriptá UK Bratislava 1993
 Oto HOLÚSEK, V službe oltára (príručka pre miništrantov), Spolok sv. Vojtecha v Trnave 1943
 Václav PÍCHA, Služte Pánu s radosťou (príručka pro ministranty), Českobudějovické biskupství
 Matej ZAŤKO, Obradoslovie, Život s Cirkvou, Spolok sv. Vojtecha v Trnave 1946
 P. Tarsycjus SINKA CM Liturgické symboly, Kňazský seminár sv. Gorazda, Nitra 1994
 SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA, Osobitné obrady na Veľky piatok, Bielu sobotu a na nedeľu Pánovho zmätvychvstania, Osveta, š.p., Martin 1991
 D. V., Chcem sa stať miništrantom!, Prešov 1995
 Vladimír FILO, Boží ľud, druhá kniha, vysokoškolské skriptá, CMBF 1995

Obsah

Úvod	2
1. Teoretická časť	
1.1. Cirkev	3
1.1.1. Členenie Cirkvi	3
1.1.2. Členovia Cirkvi	3
1.2. Sviatosti a sväteniny	4
1.3. Liturgický rok	5
1.3.1. Nedeľa	5
1.3.2. Ostatné dni	6
1.4. Oblečenie v liturgii	6
1.4.1. Oblečenie miništranta	6
1.4.2. Oblečenie kňaza (diakona)	6
1.4.3. Znak biskupa	7
1.5. Liturgické farby	8
1.6. Postoje a gestá v liturgii	8
1.7. Liturgické knihy	9
1.8. Kostol	9
1.8.1. Rozdelenie kostolov	10
1.8.2. Časti kostola	10
1.8.3. Čo sa nachádza v kostole	10

1.8.4. Liturgické predmety	11
1.9. Kresťanské symboly a vyobrazenia	12
2. Praktická časť		
2.1. Služby	14
2.2. Svätá omša	15
2.2.1. Čo treba pripraviť na svätú omšu	15
2.2.2. Štruktúra svätej omše	16
2.3. Obrady Veľkého týždňa	19
2.3.1. Kvetná nedeľa	19
2.3.2. Zelený štvrtok	20
2.3.3. Veľký piatok	20
2.3.4. Biela sobota	21
2.3.5. Vigília Veľkonočnej nedele	21
Záver	23
Dodatok		
Modlitby	24
Obrad prijatia do liturgickej služby	26
Pravidlá pre lektorov	28
Register	30
Slovníček	31
Použitá literatúra	31
Obsah	32